ZAMONAVIY YOSHLARNING KITONXONLIKDAN UZOQLASHISH SABABLARI

Xo‘rozova Sevinch
Talaba
Guliston davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi davrda yoshlarning kitob o‘qishga bo‘lgan qiziqishining pasayib borishi sabablari va bu holatni yuzaga keltiruvchi omillar atroflicha tahlil qilingan. Maqolada shuningdek, raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyatning yoshlar ongiga ta’siri, shuningdek, bu muammoni bartaraf etish yo‘llari bo‘yicha takliflar ham berilgan. Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va yoshlarni ma’naviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash masalalari ham yoritilgan.

Kalit so‘zlar: kitobxonlik, yoshlar, ijtimoiy tarmoqlar, raqamli texnologiyalar, ma’naviyat.

Kitob inson tafakkuri va ma’naviyatining asosi hisoblanadi. U insonni fikrlashga, tahlil qilishga, to‘g‘ri qaror qabul qilishga o‘rgatadi. Qadimdan buyuk allomalarimiz kitob o‘qishning ahamiyatini yuksak baholab, uni ilm va ma’rifat manbai sifatida ulug‘lashgan. Hozirgi davrda esa, afsuski, yoshlar orasida kitob o‘qishga bo‘lgan qiziqish sezilarli darajada kamayib bormoqda. Bunga turli omillar, jumladan, raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi, ijtimoiy tarmoqlarning jozibadorligi va ommaviy madaniyatning kuchayishi sabab bo‘lmoqda. Mazkur maqolada ushbu jarayonning sabablari tahlil qilinadi hamda kitobxonlikni rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar keltiriladi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha jabhalariga chuqur kirib borgan. Smartfon, planshet, kompyuter va internet kabi vositalar yoshlar uchun asosiy axborot manbaiga aylangan. Ma’lumotlarni bir necha soniyada topish imkoniyati mavjud bo‘lgani sababli, ular kitob o‘qishga kamroq vaqt ajratmoqda. Natijada, o‘qish madaniyati va tafakkur jarayoni sekin-asta sustlashmoqda. Kitob o‘qish sabr-toqat, e’tibor va tahlilni talab qilsa-da, raqamli platformalarda ma’lumotlar tez va oson shaklda taqdim etiladi, bu esa yoshlarni chuqur o‘ylash jarayonidan uzoqlashtiradi.

Instagram, Telegram, TikTok kabi ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning asosiy vaqtini egallab olgan. Ular foydalanuvchilarga ko‘ngilochar kontent taqdim etadi, bu esa o‘qishga bo‘lgan e’tiborning pasayishiga olib keladi. Yoshlar o‘z vaqtining katta qismini qisqa videolarni tomosha qilish yoki yozishmalarda o‘tkazmoqda. Shu sababli, ular kitob o‘qishga vaqt topolmaydi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda o‘qish va bilim olish bilan bog‘liq kontent ham mavjud bo‘lsa-da, ularni iste’mol qilish madaniyati yetarli darajada shakllanmagan.

Bugungi kunda jamiyatda iste’molchilik qarashlari kuchayib borayotgani seziladi. Yoshlar orasida ko‘proq moddiy qadriyatlar va tashqi ko‘rinishga e’tibor kuchaygan. Bu holat ma’naviy boylik, bilim va tafakkurga e’tiborning kamayishiga sabab bo‘lmoqda. Ommaviy madaniyat mahsulotlari - seriallar, musiqalar va shoular yoshlarning bo‘sh vaqtini egallab, o‘qishga bo‘lgan ehtiyojni kamaytiradi.

Oilaviy va ta’limiy muhitning roli: Yoshlarning kitob o‘qishga bo‘lgan qiziqishining shakllanishida oilaning o‘rni beqiyos. Afsuski, bugungi kunda ko‘plab ota-onalar o‘z farzandlariga kitob o‘qish namunasini ko‘rsata olmayapti. Ta’lim muassasalarida ham kitobxonlik madaniyatini targ‘ib etish ishlari yetarlicha yo‘lga qo‘yilmagan. Maktab va oliy o‘quv yurtlarida ko‘proq imtihonlarga tayyorlov, test mashg‘ulotlariga urg‘u berilmoqda, badiiy asarlarni o‘qish esa e’tibordan chetda qolmoqda.

Yoshlar o‘rtasida kitob o‘qishga bo‘lgan qiziqishning kamayib borishi zamonaviy texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va ommmaviy madaniyat ta’sirining kuchayganidan dalolat beradi. Bu jarayon yoshlarning fikrlash, tahlil qilish va nutq madaniyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shunday bo‘lsa-da, bu muammoni bartaraf etish uchun oila, ta’lim muassasalari va jamiyat birgalikda harakat qilishi zarur. Maktablarda kitobxonlik haftaliklari, adabiy kechalar, o‘qish marafonlari kabi tadbirlarni yo‘lga qo‘yish orqali yoshlarning kitobga bo‘lgan muhabbatini qayta uyg‘otish mumkin. Kitob insonning eng yaqin do‘sti va hayot yo‘lida yo‘lboshchidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Abdulla Avloniy. Turkiy Guliston yoxud axloq. - Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
Sirojiddin Sayyid. Adabiyot va yoshlar chiqishidan. - Toshkent, 2021.
Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. - Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
Mamarasulov R. Raqamli asrda kitobxonlik madaniyati. - Ta’lim va innovatsiya jurnali, 2022.
Shodmonov Z. Axborot texnologiyalari va yoshlar ma’naviyati. - Ilm va jamiyat jurnali, 2023.